

PODRÓŻ Z KLASĄ

PROGRAM NAUCZANIA
EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ
DLA KLAS I–III
SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek. Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

Wykorzystywanie treści niniejszego Utworu, w jakiegokolwiek formie lub w jakimkolwiek procesie, do celów eksploracji tekstu i danych, uczenia maszynowego, rozwoju i/lub szkolenia i/lub wzbogacania sztucznej inteligencji jakiegokolwiek rodzaju jest surowo zabronione.

© Copyright by Wydawnictwo Nowa Era Sp. z o.o. 2026

Autor: Agnieszka Kacprowicz

Redakcja merytoryczna: Anna Niewiadomska

Nowa Era Sp. z o.o.
Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 58 721 48 00

SPIS TREŚCI

Rozdział I

Ogólna charakterystyka programu nauczania „Podróż z klasą” _____ **4**

Rozdział II

Cele kształcenia i wychowania _____ **8**

Rozdział III

Ramowy rozkład treści nauczania i przewidywanych efektów uczenia się
w klasach 1–3 szkoły podstawowej _____ **17**

Rozdział IV

Procedury osiągnięcia celów edukacyjnych _____ **26**

Rozdział V

Zakładane osiągnięcia uczniów. Kontrola, ocena i pomiar osiągnięć uczniów _____ **29**

Rozdział VI

Edukacja włączająca _____ **33**

Bibliografia _____ **38**

ROZDZIAŁ I

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU NAUCZANIA „PODRÓŻ Z KLASĄ”

1. METRYCZKA PROGRAMU

- **Przedmiot:** Edukacja wczesnoszkolna (edukacja zintegrowana). Program obejmuje edukację wczesnoszkolną realizowaną na I etapie edukacyjnym. Kształcenie w zakresie języka obcego nowożytnego realizowane jest na podstawie odrębnego programu nauczania dopuszczonego do użytku szkolnego.
- **Etap edukacyjny:** I etap edukacyjny, klasy 1–3 szkoły podstawowej.
- **Liczba godzin:** Zgodna z ramowym planem nauczania dla I etapu edukacyjnego.
- **Podstawa prawna:** Program jest zgodny z Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2026 r. poz. 378, z późn. zm.).

2. WPROWADZENIE

*Edukacja nie zmienia świata. Edukacja
zmienia ludzi. Ludzie zmieniają świat.
Paulo Freire, Pedagogika uciśnionych*

Program „Podróż z klasą” stanowi autorską koncepcję kształcenia zintegrowanego, opartą na założeniach **pedagogiki humanistycznej oraz elementach edukacji kognitywnej**. W centrum procesu dydaktycznego stawia wszechstronny rozwój ucznia rozumiany jako harmonijne kształtowanie sfery poznawczej, emocjonalnej i społecznej, a także wyposażenie go w kompetencje niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie. Program nawiązuje do założeń nowoczesnego profilu absolwenta, kładąc szczególny nacisk na rozwój krytycznego myślenia, umiejętność uczenia się oraz budowanie sprawczości ucznia. Rola nauczyciela została określona jako organizowanie środowiska uczenia się, wspieranie procesów poznawczych oraz pełnienie funkcji przewodnika i facylitatora procesu edukacyjnego.

Osią przenikającą całość programu jest edukacja etyczna, która wspiera wszystkie obszary kształcenia, buduje postawy odpowiedzialności, empatii oraz poszanowania uniwersalnych wartości, takich jak prawda, dobro i piękno.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

CO WYRÓŻNIA PROGRAM?

Program „Podróż z klasą” charakteryzuje się systemowymi rozwiązaniami wspierającymi efektywność procesów poznawczych oraz budowanie sprawczości ucznia, zgodnie z ustaleniami współczesnej dydaktyki ogólnej i pedagogiki wczesnoszkolnej.

- **Elastyczna organizacja pracy**

Program zakłada przewidywalną i rytmiczną strukturę tygodnia, w której jeden dzień jest przeznaczony na działania utrwalające i podsumowujące, realizację projektów, ćwiczenia

praktyczne oraz pracę zindywidualizowaną. Jest to także przestrzeń na wyrównywanie braków oraz odpowiadanie na indywidualne potrzeby uczniów. Takie rozwiązanie umożliwia dostosowanie tempa pracy do możliwości rozwojowych dzieci i wspiera ich samodzielność w uczeniu się.

- **Zróżnicowana ścieżka nauki czytania**

Program uwzględnia stopniowe nabywanie kompetencji czytelniczych – od prostych form zapisu po bardziej złożone teksty – z poszanowaniem indywidualnego tempa rozwoju dzieci i różnic w gotowości poznawczej.

- **Wykorzystanie technik graficznego porządkowania wiedzy**

W programie są stosowane notatki graficzne oraz wizualne formy zapisu treści, które wspierają zapamiętywanie, organizowanie informacji i myślenie pojęciowe. Takie podejście znajduje uzasadnienie w badaniach nad strukturą wiedzy i procesami uczenia się.

- **Zintegrowana edukacja artystyczna**

Elementy plastyczne i muzyczne są naturalnie włączane w proces edukacyjny, wzmacniając ekspresję twórczą uczniów, rozwijanie kompetencji kulturowych oraz holistyczne postrzeganie świata.

- **Matematyka w działaniu**

Edukacja matematyczna opiera się na kognitywnym modelu matematyzacji sytuacji życiowych, w którym uczeń przechodzi od działania na konkretach do stopniowego abstrahowania pojęć matematycznych. Podejście to sprzyja trwałemu rozumieniu pojęć oraz budowaniu logicznych schematów myślenia.

ZGODNOŚĆ Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ I PROFILEM ABSOLWENTA

Program realizuje cele wszystkich zintegrowanych obszarów edukacji wczesnoszkolnej i pozostaje spójny z obowiązującą podstawą programową kształcenia ogólnego oraz kierunkami jej aktualizacji. Szczególną uwagę poświęcono rozwijaniu kompetencji kluczowych, sprawczości oraz samodzielności uczniów, zgodnie z rekomendacjami zawartymi w dokumentach krajowych i międzynarodowych.

SPOSÓB ORGANIZACJI TREŚCI

Program „Podróż z klasą” zakłada **spiralny układ treści**, umożliwiając wielokrotne powracanie do tych samych zagadnień w coraz bogatszych kontekstach. Taki sposób organizacji treści sprzyja trwałemu uczeniu się oraz stopniowemu pogłębianiu rozumienia pojęć.

Treści nauczania są pogrupowane w **kręgi tematyczne** o stałej, powtarzalnej strukturze, co ułatwia nauczycielowi planowanie pracy, a uczniom daje poczucie bezpieczeństwa i rytmu.

Struktura programu wspiera **pełną integrację obszarów edukacyjnych** (polonistycznego, społecznego, przyrodniczego, artystycznego i technicznego) z edukacją matematyczną. Taki układ pozwala na płynne przechodzenie między aktywnościami bez konieczności stosowania sztywnego podziału na 45-minutowe jednostki lekcyjne, co sprzyja swobodnej eksploracji tematów i dostosowaniu tempa do możliwości uczniów.

4. KOMPETENCJE KLUCZOWE

Program systematycznie rozwija kompetencje niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie, takie jak myślenie krytyczne, rozwiązywanie problemów, współpraca i komunikacja, a także umiejętność uczenia się i autorefleksji.

1. Myślenie krytyczne: Uczeń uczy się weryfikacji informacji, odróżniania faktów od opinii oraz analizowania przyczyn zachowań i emocji.

2. Rozwiązywanie problemów: Program zachęca do tworzenia autorskich strategii i weryfikowania hipotez drogą doświadczalną.

3. Współpraca i komunikacja: Program kładzie nacisk na budowanie relacji opartych na szacunku i empatii. Poprzez zadania kooperacyjne uczniowie uczą się negocjowania wspólnych rozwiązań oraz jasnego wyrażania własnych potrzeb z poszanowaniem granic innych osób.

4. Umiejętność uczenia się i samokształcenie: Program kształtuje świadome podejście do własnego rozwoju poprzez specjalny moduł mnemotechnik i technik zapamiętywania. Uczeń poznaje warunki wpływające na jego koncentrację oraz uczy się systematycznej autorefleksji, co pozwala mu samodzielnie identyfikować obszary wymagające dalszej pracy. Istotnym elementem programu jest kształtowanie nastawienia na rozwój, w którym błąd postrzegany jest jako naturalny element procesu uczenia się i punkt wyjścia do refleksji nad własnym sposobem rozumowania.

5. WARUNKI REALIZACJI

Program „Podróż z klasą” opiera się na elastycznej, zintegrowanej organizacji pracy, łączącej realizację treści programowych z czasem na utrwalanie wiedzy oraz codzienną aktywnością ruchową.

- **Edukacja zintegrowana:** 165 tematów w roku szkolnym, ułożonych w powtarzalne kręgi tematyczne ułatwiające planowanie.

- **Edukacja matematyczna:** 132 tematy rocznie (4 godziny w tygodniu).

Przedstawiona liczba tematów oraz proponowany podział czasu mają charakter orientacyjny i stanowią przykład organizacji pracy. Nauczyciel może dostosowywać je do potrzeb uczniów, specyfiki klasy oraz organizacji pracy szkoły.

- **Wychowanie fizyczne:** codzienna aktywność ruchowa stanowi stały element dnia. Na zajęcia wychowania fizycznego przeznaczają się minimum 3 godziny tygodniowo w każdej klasie. Zajęcia realizuje się w sali gimnastycznej z odpowiednim wyposażeniem oraz, w miarę możliwości, na świeżym powietrzu, na boisku lub terenach rekreacyjnych. Aktywności ruchowe powinny odbywać się w plenerze tak często, jak pozwalają na to warunki organizacyjne i pogodowe. Wskazane jest również, aby co najmniej jedna godzina zajęć wychowania fizycznego w tygodniu odbywała się w sali gimnastycznej z dostępem do sprzętu sportowego.

Program „Podróż z klasą” stanowi spójny model edukacji wczesnoszkolnej, zakorzeniony w wartościach prawdy, dobra i piękna, które wyznaczają kierunek działań wychowawczych i dydaktycznych. Rozwiązania organizacyjne i metodyczne programu wspierają harmonijny rozwój dziecka, umożliwiając prowadzenie edukacji w sposób zgodny z jego naturalnym rytmem, potrzebami poznawczymi oraz możliwościami rozwojowymi. Integracja treści,

elastyczne gospodarowanie czasem oraz spiralny układ zagadnień tworzą klarowną i stabilną strukturę, która ułatwia planowanie pracy i sprzyja budowaniu bezpiecznego środowiska uczenia się.

Program respektuje obowiązujące przepisy prawa i pozostaje zgodny z kierunkami wyznaczonymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, stanowiąc rzetelną, wartościową i możliwą do wdrożenia podstawę organizacji kształcenia w klasach 1–3. Dla nauczyciela jest narzędziem, które wspiera świadome podejmowanie decyzji dydaktycznych, umożliwia indywidualizację procesu uczenia się i wzmacnia sprawczość ucznia. Dyrektorowi zapewnia przejrzystą i praktyczną strukturę pracy szkoły, łącząc wysokie wymagania edukacyjne z troską o dobrostan i rozwój młodszych uczniów.

ROZDZIAŁ II

CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

1. WPROWADZENIE

Istotą kształcenia jest nie przekazywanie gotowej wiedzy, lecz organizowanie warunków sprzyjających jej samodzielnemu zdobywaniu.

Wincenty Okoń

Cele kształcenia w programie „Podróż z klasą” stanowią rozwinięcie założeń podstawy programowej oraz pedagogiki humanistycznej i kognitywnej. Realizowane są w układzie spiralnym — kluczowe umiejętności pojawiają się już w klasie 1 w elementarnej formie, a w klasach 2–3 są systematycznie pogłębiane i rozszerzane. Program koncentruje się na budowaniu struktur wiedzy i kompetencji fundamentalnych, wspierając ucznia w stopniowym podejmowaniu działań badawczych oraz samodzielnym odkrywaniu zależności na miarę jego możliwości rozwojowych. Treści edukacyjne są w pełni zintegrowane i prowadzą do osiągnięcia celów określonych w sylwetce absolwenta.

Kluczową rolę odgrywa nauczyciel — projektuje środowisko uczenia się, organizuje doświadczenia poznawcze, modeluje postawy, a przez dialog, pytania i informację zwrotną wspiera rozwój refleksyjności, samodzielności i skutecznych strategii uczenia się.

Etyka przenika wszystkie obszary programu „Podróż z klasą”. Nauczyciel świadomie tworzy sytuacje dydaktyczne i wychowawcze sprzyjające rozpoznawaniu wartości, nazywaniu emocji, analizie konsekwencji działań oraz podejmowaniu decyzji opartych na odpowiedzialności, szacunku i dobru wspólnym. W codziennych aktywnościach — podczas pracy z tekstem, działań matematycznych, badań przyrodniczych, współpracy w grupie, twórczości artystycznej, aktywności ruchowej i korzystania z technologii — uczniowie uczą się dostrzegać perspektywę innych, reagować na naruszenie granic oraz rozwijać poczucie sprawczości moralnej.

W ten sposób etyka stanowi naturalny, integralny wymiar całej edukacji zintegrowanej, wspierając harmonijny rozwój dziecka, budowanie wewnętrznego systemu wartości oraz przygotowanie do świadomego, empatycznego uczestnictwa w życiu społecznym.

2. SYLWETKA ABSOLWENTA KLASY 3

Sylwetka absolwenta klasy 3 szkoły podstawowej została opracowana w oparciu o założenia obowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz współczesne koncepcje edukacji i rozwoju dziecka w edukacji wczesnoszkolnej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Uczeń po ukończeniu klasy 3:

- **sprawnie komunikuje się** w mowie i piśmie, dostosowując język do sytuacji i intencji komunikacyjnej,
- **czyta ze zrozumieniem** różnorodne teksty, wykorzystując je do zdobywania informacji, własnego rozwoju oraz czerpania przyjemności z lektury,
- **ma podstawową sprawność rachunkową i intuicję liczbową**, potrafi matematyzować sytuacje z życia codziennego,

- **współpracuje w grupie**, wykazuje się empatią i podejmuje próby samodzielnego rozwiązywania konfliktów,
- **zna podstawowe procesy zachodzące w organizmie człowieka** oraz zależności w świecie przyrody, wykazuje odpowiedzialność za środowisko,
- korzysta z technologii cyfrowych w sposób **bezpieczny, krytyczny i odpowiedzialny**,
- działa w zgodzie z **zasadami etyki**, prawdy, dobra i piękna, biorąc odpowiedzialność za swoje decyzje,
- ma **umiejętność uczenia się** – zna skuteczne techniki zapamiętywania, potrafi monitorować i oceniać własne postępy.

EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK POLSKI

1. KOMUNIKACJA

Program rozwija kompetencje komunikacyjne uczniów w zakresie mówienia, słuchania, czytania i pisania, zgodnie z wymaganiami pierwszego etapu edukacyjnego. Uczniowie uczą się rozumieć komunikaty werbalne i niewerbalne oraz adekwatnie na nie reagować, a także formułować jasne, spójne wypowiedzi dostosowane do sytuacji i intencji komunikacyjnej.

Szczególny nacisk położono na:

- udział w rozmowie, aktywne słuchanie i zadawanie pytań sprzyjających zrozumieniu,
- wyrażanie faktów, opinii, emocji i potrzeb z szacunkiem do rozmówcy,
- budowanie relacji za pomocą języka oraz współpracy w grupie,
- stopniowe przechodzenie od wypowiedzi wspieranych rysunkiem lub elementami graficznymi do samodzielnych tekstów pisanych.

Program wspiera także korzystanie z tekstów tradycyjnych i cyfrowych w komunikacji bezpośredniej (moduł medialny), takich jak zaproszenia, ogłoszenia, życzenia czy proste wiadomości e-mail.

2. ODKRYWANIE I UŻYWANIE JĘZYKA

W tym obszarze uczniowie uczą się odbierać i interpretować różne teksty kultury – literackie, informacyjne, użytkowe oraz wielomodalne (np. moduł kultura, moduł medialny). Program rozwija umiejętność analizowania treści, rozpoznawania funkcji wypowiedzi oraz wnioskowania na podstawie informacji podanych wprost lub pośrednio (moduł medialny).

Uczniowie stopniowo opanowują:

- rozpoznawanie cech gatunkowych (np. baśń, legenda, opowiadanie, pamiętnik, notatka, wypowiedź argumentacyjna, instrukcja) (moduł kultura),
- identyfikowanie bohaterów, zdarzeń, motywów, nastroju i środków stylistycznych (moduł kultura),
- odróżnianie świata fikcyjnego od rzeczywistości (moduł kultura),
- formułowanie własnych opinii i ocen, z uzasadnieniem (moduł kultura),
- tworzenie wypowiedzi pisemnych w różnych formach, np. opowiadanie, wypowiedź argumentacyjna, opis, pamiętnik, instrukcja.

Program rozwija również twórcze użycie języka poprzez zabawy słowne, rymowanki, wiersze, tworzenie własnych historii oraz ekspresję literacką. Co najmniej raz w każdym roku

szkolnym uczeń dokonuje indywidualnego wyboru książki i prezentuje ją innym uczniom, a grupa wspólnie wybiera przynajmniej jedną lekturę wykorzystywaną podczas zajęć.

3. ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

Program systematycznie kształtuje wiedzę o języku mówionym i pisanym, wzmacniając podstawy niezbędne do dalszej nauki.

Uczniowie uczą się m.in.:

- rozpoznawania dźwięków mowy: głosek, sylab, akcentu, intonacji,
- poprawnego stosowania form fleksyjnych i podstawowych struktur gramatycznych,
- czytania głośnego i cichego – z uwzględnieniem interpunkcji, intonacji i poprawnego tempa (moduł medialny),
- analizowania budowy wyrazów (przedrostki, przyrostki, rdzeń) i wykorzystywania tej wiedzy do rozumienia znaczeń,
- stosowania podstawowych zasad ortografii i interpunkcji oraz stopniowego rozwijania czytelnego, poprawnego pisma,
- redagowania i ulepszania własnych wypowiedzi poprzez korzystanie z informacji zwrotnej (moduł medialny – w przypadku wykorzystywania narzędzi cyfrowych).

Świadomość językowa rozwijana jest w zgodzie z wymaganiami podstawy – przez praktyczne użycie języka i analizę przykładów, a nie teoretyczne wykłady.

EDUKACJA MATEMATYCZNA

Edukacja matematyczna opiera się na aktywnym działaniu ucznia, matematyzowaniu sytuacji życia codziennego oraz tworzeniu i porównywaniu własnych strategii rozwiązywania problemów, co sprzyja trwałemu rozumieniu pojęć matematycznych i rozwojowi myślenia matematycznego.

1. LICZBY I DZIAŁANIA

Program rozwija rozumienie liczb, ich wartości i wzajemnych relacji, a także umiejętność wykonywania działań arytmetycznych w praktycznych kontekstach. Uczniowie uczą się dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia, tworzenia własnych strategii obliczeń oraz rozumienia zależności między działaniami.

Program wspiera stosowanie matematyki w codziennych sytuacjach, takich jak liczenie przedmiotów, określanie liczebności zbiorów, planowanie działań i rozwiązywanie problemów (moduł ekonomiczno-finansowy – w zadaniach dotyczących kosztów, cen, zakupów, gospodarowania zasobami).

2. MIARY I JEDNOSTKI

Uczniowie poznają podstawowe jednostki długości, masy, czasu i pojemności oraz uczą się wykonywać pomiary w rzeczywistych sytuacjach. Pracują z narzędziami służącymi do mierzenia długości, czasu, masy i pojemności oraz rozwiązują zadania wymagające porównywania, szacowania i przeliczania wielkości. W edukacji matematycznej pojawia się także rozumienie wartości pieniędzy oraz wykonywanie prostych obliczeń pieniężnych (moduł ekonomiczno-finansowy).

3. FIGURY I PRZESTRZEŃ

Program rozwija umiejętność rozpoznawania i opisywania figur geometrycznych, rozumienia relacji przestrzennych oraz analizowania kształtów i form obecnych w otoczeniu. Uczniowie uczą się projektowania prostych układów, orientowania się w przestrzeni, dostrzegania symetrii i rytmów. Wprowadzane są także elementy związane z kulturą i sztuką – analiza ornamentów, wzorów regionalnych i geometrycznych układów inspirowanych środowiskiem lokalnym (moduł kultura).

4. DANE, INFORMACJE I REPREZENTACJE

Uczniowie uczą się odczytywać i interpretować proste dane przedstawione w tabelach, na piktogramach i diagramach. Wykorzystują dane do formułowania wniosków, porównywania informacji oraz przedstawiania ich w różnych formach graficznych (moduł medialny). Program rozwija umiejętność przejrzystego przedstawiania informacji, analizowania ich oraz wykorzystywania w codziennych sytuacjach i zadaniach praktycznych.

5. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW I MYŚLENIE MATEMATYCZNE

Program wspiera rozwój umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów oraz stosowania matematyki w nowych sytuacjach. Uczniowie tworzą strategie, testują je, sprawdzają poprawność rozwiązań i omawiają różne sposoby dochodzenia do celu. Zadania często odnoszą się do życia codziennego — planowania działań, zarządzania zasobami, dokonywania wyborów i oceny skutków decyzji (moduł ekonomiczno-finansowy). W każdym roku szkolnym uczniowie uczestniczą także w rozgrywkach z wykorzystaniem gier planszowych, kościanych lub karcianych, rozwijających myślenie strategiczne, umiejętność planowania oraz analizowania wyników podejmowanych działań.

EDUKACJA PRZYRODNICZA

1. ZROZUMIENIE ORGANIZMÓW I RÓŻNORODNOŚCI ŻYCIA

Edukacja przyrodnicza opiera się na obserwacjach, prostych doświadczeniach i badaniach, przez co rozwija ciekawość poznawczą oraz rozumienie zależności zachodzących w środowisku naturalnym. Program rozwija wiedzę ucznia o funkcjonowaniu organizmów, w tym człowieka, oraz o zależnościach w świecie przyrody. Uczniowie poznają potrzeby organizmów żywych, obserwują ich wzrost i rozwój oraz dostrzegają różnorodność gatunków w lokalnym środowisku (moduł kultura). Celem jest budowanie postawy szacunku wobec natury i zrozumienie, że organizmy pozostają ze sobą w dynamicznych relacjach (moduł klimatyczny). Uczniowie poznają również podstawowe narządy zewnętrzne i wewnętrzne człowieka, ich funkcje oraz sposoby wspierania prawidłowego funkcjonowania organizmu przez odpowiednie nawyki związane ze zdrowiem, aktywnością fizyczną i odżywianiem.

2. MATERIAŁY, ICH WŁAŚCIWOŚCI I ODPOWIEDZIALNE KORZYSTANIE Z ZASOBÓW

Program wprowadza uczniów w świat materii przez badanie właściwości materiałów spotykanych na co dzień i rozumienie prostych zjawisk fizycznych. Uczniowie uczą się świadomie korzystać z zasobów Ziemi, rozpoznawać możliwości ich ponownego wykorzystania oraz

podejmować decyzje sprzyjające ograniczaniu odpadów (moduły ekonomiczno-finansowy i klimatyczny). Edukacja przyrodnicza wspiera kształtowanie odpowiedzialnych nawyków konsumenckich (moduły ekonomiczno-finansowy i klimatyczny).

3. KLIMAT I ŚRODOWISKO — ZALEŻNOŚCI I TROSKA O PLANETĘ

Uczniowie rozwijają świadomość ekologiczną przez poznawanie podstawowych zjawisk klimatycznych i wpływu człowieka na środowisko (moduł klimatyczny). Uczniowie uczą się dostrzegać skutki zmian klimatycznych, analizować ich przyczyny oraz wskazywać działania na rzecz ochrony przyrody.

Program kształtuje odpowiedzialną postawę wobec środowiska i rozwija poczucie sprawczości w podejmowaniu codziennych wyborów proekologicznych (moduły klimatyczny i ekonomiczno-finansowy), a także uczy bezpiecznych zachowań w obliczu zjawisk atmosferycznych i zagrożeń środowiskowych (moduł bezpieczeństwo i obrona).

4. WARSZTAT PRZYRODNIKA

Uczniowie poznają warsztat przyrodnika, prowadzą obserwacje i proste badania przyrodnicze oraz dokumentują swoje spostrzeżenia. Kształtują nawyki badawcze, rozwijają ciekawość i uczą się stawiać pytania dotyczące otaczającego ich świata.

Podczas warsztatu przyrodnika uczniowie uczą się:

- formułować proste hipotezy i je weryfikować,
- stosować proste narzędzia badawcze i dbać o bezpieczeństwo podczas obserwacji w środowisku naturalnym (moduł bezpieczeństwo i obrona),
- rozumieć zależności między elementami przyrody i wpływem człowieka na środowisko (moduł klimatyczny).

Przynajmniej raz podczas I etapu edukacyjnego uczniowie planują, zakładają i prowadzą wspólną uprawę roślin i dokumentują przebieg obserwacji.

EDUKACJA SPOŁECZNA

Program wspiera rozwój samoświadomości, sprawczości i dobrostanu ucznia, uwzględniając zróżnicowane potrzeby rozwojowe dzieci oraz założenia edukacji włączającej.

1. KOMPETENCJE OSOBISTE: SAMOŚWIADOMOŚĆ, SPRAWCZOŚĆ I DOBROSTAN

Program wspiera rozwój samoświadomości ucznia, rozpoznawanie emocji, potrzeb i mocnych stron oraz budowanie poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości (moduł bezpieczeństwo i obrona). Uczniowie uczą się regulować emocje, radzić sobie w sytuacjach trudnych i podejmować działania sprzyjające zdrowiu, wytrwałości i odpowiedzialnym decyzjom (moduł ekonomiczno-finansowy – decyzje, zasoby). Celem jest wzmacnianie wewnętrznej motywacji, sprawczości i umiejętności dbania o dobrostan psychiczny i fizyczny (moduł kultura – rozwój tożsamości).

2. KOMPETENCJE SPOŁECZNE: WSPÓŁPRACA, EMPATIA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Program rozwija umiejętność budowania relacji opartych na szacunku, empatii i zrozumieniu różnorodności (moduł kultura). Uczniowie uczą się współpracować, organizować pracę swoją i wspólną, ustalać zasady, przyjmować różne role w grupie i rozwiązywać konflikty w sposób konstruktywny (moduł bezpieczeństwo i obrona).

Integralną częścią programu jest kształtowanie postawy sprzeciwiającej się przemocy i cyberprzemocy (moduły medialny oraz bezpieczeństwo i obrona) oraz rozwijanie odwagi w reagowaniu na sytuacje naruszające granice własne i innych osób (moduł bezpieczeństwo i obrona).

3. EDUKACJA OBYWATELSKA: WARTOŚCI, DZIEDZICTWO I ODPOWIEDZIALNOŚĆ SPOŁECZNA

Program buduje fundamenty kompetencji obywatelskich przez rozwijanie świadomości przynależności lokalnej, narodowej i europejskiej oraz poznawanie podstawowych praw i obowiązków (moduł kultura). Uczniowie uczą się rozumieć znaczenie symboli, tradycji i dziedzictwa kulturowego (moduł kultura) oraz podejmować działania na rzecz wspólnoty. Ważnym elementem jest kształtowanie postaw etycznych, w tym odpowiedzialności za własne wybory, uczciwości oraz gotowości do współtworzenia dobra wspólnego (moduł kultura). Edukacja obywatelska łączy się także z edukacją finansową, wspierając świadome gospodarowanie zasobami i planowanie budżetu (moduł ekonomiczno-finansowy).

EDUKACJA ARTYSTYCZNA

Edukacja artystyczna sprzyja ekspresji twórczej, rozwijaniu wrażliwości estetycznej oraz budowaniu tożsamości kulturowej dziecka przez kontakt ze sztuką, kulturą lokalną i działanie praktyczne.

1. PLASTYKA – ŚWIAT OBRAZU, FORMY I DZIAŁANIA TWÓRCZEGO

Edukacja plastyczna opiera się na działaniu praktycznym, twórczej zabawie i swobodnym eksperymentowaniu, które są podstawą rozwijania wrażliwości estetycznej dziecka. Uczniowie poznają i stosują podstawowe środki wyrazu plastycznego — barwę, linię, kształt, fakturę, rytm i proporcje — wykorzystując proste, powszechnie dostępne materiały: papier, kredki, farby, tkaniny, glinę, materiały naturalne oraz materiały z odzysku. Dzięki tworzeniu rysunków, form przestrzennych, kolaży czy prostych konstrukcji uczniowie rozwijają indywidualny styl, kreatywność i poczucie sprawczości. Działaniom plastycznym towarzyszy zabawa, doświadczanie i samodzielne odkrywanie technik.

Program wzmacnia także kontakt ze sztuką i kulturą lokalną — uczniowie obserwują elementy dziedzictwa (wycinanki, wzory regionalne, motywy przyrodnicze, architekturę) i wykorzystują je jako inspirację do własnej działalności twórczej (moduł kultura).

2. MUZYKA – ŚWIAT DŹWIĘKU, RYTMU I ZABAWY MUZYCZNEJ

Edukacja muzyczna opiera się na zabawie dźwiękiem, ruchem i rytmem. Dzieci słuchają utworów pochodzących z różnych tradycji kulturowych, reagują na zmianę tempa, dynamiki i nastroju, a także wyrażają muzykę poprzez śpiew, taniec, klaskanie, tupanie i proste układy ruchowe.

Program zakłada wykorzystywanie prostych instrumentów, takich jak:

- instrumenty perkusyjne (trójkąt, tamburyn, marakasy, bębenki),
- instrumenty codziennego użytku (pudełka, patyczki, przedmioty domowe),
- własnoręcznie wykonane instrumenty.

Uczniowie uczą się także tworzyć improwizacje muzyczne, projektować rytmy i akompaniamenty, co rozwija kreatywność i wyobraźnię.

Ważnym elementem jest również kontakt z muzyką tradycyjną i dziedzictwem kulturowym regionu — uczniowie uczą się wybranych piosenek ludowych i patriotycznych, rozumieją ich znaczenie i potrafią wykorzystywać je w działaniach grupowych (moduł kultura).

3. TEATR I FORMY INTERMEDIALNE – RUCH, WYOBRAŹNIA I TWÓRCZA ZABAWA

Edukacja teatralna w klasach 1–3 opiera się na zabawie, improwizacji i ekspresji. Dzieci rozwijają wyobraźnię i kreatywność przez zabawy w role inspirowane codziennymi sytuacjami, literaturą dziecięcą, baśniami, legendami oraz wydarzeniami szkolnymi i środowiskowymi. Tworzą krótkie przedstawienia indywidualne i zespołowe, planują przebieg scenek, dobierają rekwizyty, elementy kostiumów oraz proste dekoracje. Uczą się współpracy podczas przygotowywania wspólnego występu, dzielenia zadań i odpowiedzialności za efekt pracy grupy. Program uwzględnia również elementy form intermedialnych. Uczniowie łączą działania teatralne z muzyką, plastyką, ruchem i prostymi narzędziami cyfrowymi.

Ważnym elementem programu jest kontakt z kulturą i dziedzictwem lokalnym. Uczniowie interpretują teksty kultury, poznają wybrane utwory literatury dziecięcej, regionalne legendy, zwyczaje oraz tradycje związane ze środowiskiem lokalnym. Inspirują się sztuką regionalną i wydarzeniami kulturalnymi, uczestniczą w uroczystościach szkolnych oraz przygotowują występy związane z kalendarzem świąt i ważnych wydarzeń społecznych. Dzięki temu rozwijają poczucie tożsamości kulturowej, wrażliwość estetyczną oraz umiejętność aktywnego uczestnictwa w kulturze.

EDUKACJA TECHNICZNA I INFORMATYCZNA

Edukacja techniczna i informatyczna rozwija kompetencje cyfrowe i medialne w sposób bezpieczny, etyczny i odpowiedzialny, przygotowując uczniów do świadomego funkcjonowania w świecie technologii.

1. BEZPIECZEŃSTWO, HIGIENA PRACY I KULTURA CYFROWA

Program kształtuje u ucznia nawyki bezpiecznego korzystania z narzędzi technicznych oraz odpowiedzialnego funkcjonowania w świecie cyfrowym (moduł bezpieczeństwo i obrona). Obejmuje to rozwijanie świadomości zagrożeń, umiejętność reagowania w sytuacjach wymagających pomocy oraz stosowanie zasad ergonomii (moduł bezpieczeństwo i obrona). Uczniowie uczą się chronić swoje dane, respektować zasady netykiety, przestrzegać prawa autorskiego i zasad korzystania z cudzych materiałów oraz krytycznie oceniać wiarygodność informacji (moduł medialny).

2. PROJEKTOWANIE, KONSTRUOWANIE I TECHNICZNE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW

Program rozwija praktyczne umiejętności techniczne przez systematyczne planowanie, tworzenie i ocenę prostych konstrukcji, kładąc szczególny nacisk na organizację pracy. Uczniowie uczą się projektować modele, ustalać priorytety działań oraz określać kroki algorytmu pracy w formie słownej lub graficznej, co sprzyja rozwojowi logicznego myślenia i orientacji przestrzennej. Proces ten obejmuje świadome i bezpieczne korzystanie z narzędzi oraz urządzeń (moduł bezpieczeństwo i obrona), a jednocześnie sprzyja zachowaniu porządku i zasad ergonomii w miejscu pracy. Ważnym elementem jest kształtowanie postaw odpowiedzialnego gospodarowania zasobami i poszukiwanie funkcjonalnych oraz ekonomicznych rozwiązań, w tym kreatywne wykorzystywanie materiałów z odzysku (moduł ekonomiczno-finansowy). Dzięki takiemu podejściu uczeń nabywa umiejętność sprawnego zarządzania czasem i materiałami, co pozwala na skuteczne doprowadzanie projektów do końca.

3. MYŚLENIE ALGORYTMICZNE, PROGRAMOWANIE I TWÓRCZOŚĆ CYFROWA

Program wprowadza uczniów w świat logicznego myślenia i podstaw programowania przez tworzenie prostych algorytmów i sekwencji działań. Uczniowie uczą się wykorzystywać technologie cyfrowe do tworzenia tekstów, grafik i materiałów multimedialnych (moduł medialny), rozwijając jednocześnie kompetencje związane z etycznym i odpowiedzialnym korzystaniem z narzędzi cyfrowych, w tym opartych na sztucznej inteligencji (moduł medialny).

Twórczość cyfrowa może także obejmować działania inspirowane otoczeniem i kulturą (moduł kultura).

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Wychowanie fizyczne wspiera harmonijny rozwój psychofizyczny ucznia, kształtując postawy prozdrowotne oraz kompetencje społeczne przez ruch, zabawę i współdziałanie.

1. ŚWIADOME DBANIE O ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO

Program wspiera kształtowanie postaw prozdrowotnych i budowanie świadomości własnego ciała. Uczniowie uczą się dbać o higienę, rozumieć wpływ ruchu i diety na organizm oraz stosować zasady bezpieczeństwa podczas aktywności fizycznej w różnych środowiskach (moduł bezpieczeństwo i obrona). Celem jest rozwijanie odpowiedzialności za własne zdrowie oraz umiejętności bezpiecznego uczestnictwa w zabawach i zajęciach ruchowych (moduł bezpieczeństwo i obrona).

2. ROZWÓJ SPRAWNOŚCI RUCHOWEJ I KOORDYNACJI

Program doskonali podstawowe formy ruchu, takie jak bieg, skoki, rzuty, chwytów czy pokonywanie przeszkód, wspierając harmonijny rozwój motoryczny ucznia. Kładzie nacisk na kształtowanie koordynacji, orientacji przestrzennej i płynności ruchu oraz na świadome dostosowywanie wysiłku do własnych możliwości. Wychowanie fizyczne pomaga budować fundament sprawności potrzebny w codziennym funkcjonowaniu (moduł bezpieczeństwo i obrona — świadome wykonywanie ruchów w bezpieczny sposób).

3. WSPÓŁPRACA, GRY ZESPOŁOWE I ZASADY FAIR PLAY

Program rozwija kompetencje społeczne przez udział w zabawach i grach ruchowych, w których uczniowie uczą się współpracy, pełnienia ról, komunikacji i konstruktywnego reagowania na emocje sportowe (moduł kultura — działania wspólnotowe). Ważnym elementem jest kształtowanie postawy *fair play* — szacunku wobec rywala, odpowiedzialności za wynik zespołu oraz etycznego zachowania w sytuacjach rywalizacji (moduł kultura).

4. RYTMIKA, ŚWIADOMOŚĆ CIAŁA I EKSPRESJA RUCHOWA

Program wspiera rozwijanie świadomości ciała przez ćwiczenia równoważne, rytmiczne i taneczne. Uczniowie uczą się reagować ruchem na zmiany w muzyce, kontrolować postawę, płynnie łączyć elementy ruchowe oraz wyrażać emocje przez taniec i improwizację ruchową (moduł kultura). Celem jest budowanie harmonii ruchowej i poczucia pewności siebie (moduł kultura).

3. SPIRALNOŚĆ REALIZACJI CELÓW

Program realizuje cele w układzie spiralnym, w którym podstawowe umiejętności, dostosowane do możliwości uczniów, pojawiają się już w klasie 1, a następnie są regularnie rozwijane i pogłębiane w klasach 2 i 3. Powracanie do tych samych treści w coraz szerszych kontekstach pozwala na stopniowe budowanie struktur poznawczych, utrwalanie umiejętności oraz osiągnięcie przez ucznia samodzielności w kluczowych kompetencjach.

ROZDZIAŁ III

RAMOWY ROZKŁAD TREŚCI NAUCZANIA I PRZEWIDYWANYCH EFEKTÓW UCZENIA SIĘ W KLASACH 1–3 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Rozdział przedstawia progresję treści i efektów uczenia się w edukacji wczesnoszkolnej, uporządkowaną zgodnie z obszarami podstawy programowej z 2026 roku.

* Treści oznaczone **szarym kolorem** stanowią rozszerzenie wymagań określonych w podstawie programowej i mogą być realizowane odpowiednio do potrzeb oraz możliwości uczniów.

EDUKACJA POLONISTYCZNA

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Komunikacja	• buduje proste i kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne na tematy bliskie dziecku (o sobie, rodzinie, klasie, ilustracjach) • uważnie słucha tekstów czytanych przez nauczyciela i odpowiada na pytania • rozpoznaje nastrój, humor, rym i refren w utworach	• uczestniczy w rozmowie, słucha innych i odnosi się do ich wypowiedzi • formułuje własne opinie i je uzasadnia • rozpoznaje intencję tekstu • prezentuje ustnie swoje prace i wnioski	• uważnie słucha złożonych wypowiedzi • zadaje pytania, formułuje i uzasadnia własne zdanie • rozróżnia fakty i opinie • czyta i interpretuje teksty, także w rozmowie i pracy zespołowej
2. Odkrywanie i używanie języka	• rozpoznaje i zapisuje litery drukowane i pisane • łączy litery w sylaby i wyrazy; czyta krótkie zdania; przepisuje i zapisuje wyrazy oraz zdania • tworzy podpisy do ilustracji; układa zdania z rozsypanek wyrazowych	• czyta głośno i po cichu teksty literackie i informacyjne • wyszukuje informacje; redaguje krótkie formy użytkowe (życzenia, zaproszenie, ogłoszenie) • pisze opowiadania z zachowaniem kolejności zdarzeń • korzysta z banku słów i planu	• czyta płynnie i rozumie teksty o większej złożoności • interpretuje prozę, poezję i tekst informacyjny • tworzy dłuższe wypowiedzi pisemne (opowiadania, opisy, dialogi) • redaguje formy użytkowe (list, e-mail, podziękowanie); korzysta z notatek i planu
3. Świadomość językowa (w tym wiedza o języku)	• rozróżnia literę, głoskę i dwuznak • dzieli wyrazy na sylaby i głoski • rozpoznaje rzeczownik jako nazwę osób, zwierząt, roślin i rzeczy • stosuje wielką literę na początku zdania i w nazwach własnych	• rozpoznaje rzeczownik i czasownik • porządkuje słownictwo (rodziny wyrazów, wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne) • rozróżnia zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące • stosuje zasady ortografii i podstawową interpunkcję	• rozpoznaje rzeczownik, czasownik i przymiotnik • buduje zdania złożone • świadomie stosuje interpunkcję (myślnik, dwukropek, cudzysłów) • stosuje zasady ortografii, wielką literę w nazwach narodowości i geograficznych oraz skróty

	• poznaje wzorce ortograficzne bez formalizacji terminów	
--	--	--

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń słucha ze zrozumieniem, komunikuje się adekwatnie do sytuacji, czyta i pisze teksty dostosowane do wieku, korzysta z języka jako narzędzia poznawania świata, budowania relacji i wyrażania siebie.

EDUKACJA MATEMATYCZNA

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Liczby	• rozumie znaczenie liczby w zakresie 20 • zapisuje i porównuje liczby • dodaje i odejmuje w sytuacjach praktycznych, także z przekroczeniem progu dziesiętkowego • wykonuje proste obliczenia pieniężne • liczy po 2, 3, 4 i 5 • przygotowuje się do mnożenia: „po tyle samo”	• operuje liczbami co najmniej do 100 (docelowo 1000) • dodaje i odejmuje także z przekroczeniem progu dziesiętkowego • rozumie budowę liczby • mnoży i dzieli w zakresie 30/50 • rozumie związek między mnożeniem a dzieleniem	• rozumie zapis pozycyjny liczb do 10 000 (wybiórczo do 1 000 000) • dodaje i odejmuje także sposobem pisemnym • mnoży i dzieli (także przez 10 i 100) • rozumie dzielenie z resztą • poznaje ułamki jako części całości
2. Miary	• mierzy długości w centymetrach • porównuje masy i pojemności • rozpoznaje jednostki: cm, m, kg, l • odczytuje pełne godziny, dni tygodnia i miesiące	• stosuje jednostki długości, masy, pojemności i czasu w praktyce • odczytuje i porównuje temperatury (także poniżej zera) • posługuje się zegarem 12- i 24-godzinnym • wykonuje proste obliczenia kalendarzowe	• stosuje i zamienia jednostki długości, masy i pojemności • odczytuje temperatury dodatnie i ujemne • oblicza obwody • wykonuje obliczenia z przekroczeniem doby • zna liczby rzymskie
3. Figury	• rozpoznaje i nazywa koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt • układa wzory • dostrzega symetrię • rysuje proste odbicia • orientuje się na kartce i w przestrzeni	• rysuje figury na siatce • rozpoznaje figury w otoczeniu • oblicza obwód figury w prostych przypadkach • rozumie pojęcia pion, poziom i skos • rozwija orientację przestrzenną	• rysuje i przekształca figury na sieci • rozpoznaje linie równoległe i prostopadłe • wskazuje kąt prosty • rozpoznaje i nazywa bryły (sześciąt, prostopadłości, kula, walec)
4. Dane	• zbiera informacje w prostych sytuacjach • porównuje liczby i wielkości	• czyta i tworzy tabele, cenniki i proste plany • porównuje dane • wykorzystuje informacje liczbowe w zadaniach tekstowych	• pracuje z danymi w tabelach i zestawieniach • analizuje informacje • wykorzystuje dane do planowania wydatków i działań projektowych

	• odczytuje proste informacje z ilustracji i sytuacji praktycznych		
5. Myślenie matematyczne	• rozwiązuje proste i złożone zadania tekstowe • rozumuje na konkretach • odczytuje i tworzy proste kody i schematy • sprawdza wynik działania	• rozwiązuje zadania problemowe • dobiera działania i strategie • zapisuje tok rozumowania • analizuje zadania z nadmiarem lub niedoborem danych • koduje i dekoduje schematy	• rozwiązuje złożone zadania problemowe • uzasadnia wybór strategii • tworzy własne zadania • planuje działania matematyczne w projektach • wnioskuje i argumentuje

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń rozumie i stosuje pojęcia matematyczne w zakresie liczb, miar, figur i danych, rozwiązuje zadania osadzone w sytuacjach praktycznych, planuje i sprawdza działania, korzysta z matematyki jako narzędzia logicznego myślenia i rozwiązywania problemów dnia codziennego.

EDUKACJA PRZYRODNICZA

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Procesy życiowe i różnorodność biologiczna	• rozpoznaje rośliny i zwierzęta występujące w najbliższym otoczeniu • określa ich podstawowe potrzeby • opisuje wybrane grupy organizmów (ssaki, ptaki, drzewa, krzewy, rośliny zielne) • obserwuje życie zwierząt w cyklu rocznym	• rozpoznaje organizmy w wybranych ekosystemach Polski (las, pole, łąka, rzeka) i świata (Antarktyda) • opisuje zależności między organizmami • bada przystosowania organizmów (np. ptaków do lotu, ryb do pływania)	• rozpoznaje organizmy i zależności między nimi w ekosystemach Polski i świata • opisuje przystosowania do warunków środowiskowych • wymienia rośliny użytkowe i identyfikuje przedmioty powstałe dzięki nim
2. Procesy fizyczne w codzienności ucznia	• obserwuje zmiany pogody w ciągu roku • nazywa planety Układu Słonecznego • obserwuje topnienie śniegu i zmiany zachodzące w przyrodzie	• rozróżnia zjawiska atmosferyczne • korzysta z prostych przyrządów meteorologicznych • ma świadomość ruchów Ziemi i ich wpływu na pory dnia i roku • eksperymentuje z wodą (stany skupienia)	• wyjaśnia występowanie pór dnia i pór roku • prowadzi dziennik pogody • rozróżnia i opisuje zjawiska (m.in. odbicie światła, hałas) • łączy obserwacje z planowaniem aktywności
3. Materiały i ich właściwości	• poznaje podstawowe właściwości materiałów podczas działań praktycznych (np. woda) • rozróżnia dźwięki otoczenia	• rozróżnia stany skupienia • filtruje wodę • hoduje kryształy soli • poznaje wybrane surowce naturalne (węgiel, miedź, sól, piasek)	• rozróżnia stany skupienia i właściwości materiałów • opisuje ich zastosowanie w życiu codziennym

			• bada zależności między właściwościami a wykorzystaniem materiałów
4. Edukacja klimatyčno-środowiskowa	• poznaje podstawowe sposoby ochrony przyrody • oszczędza wodę • segreguje odpady • zna zasady dokarmiania ptaków	• opisuje działania chroniące środowisko (czysta energia, oszczędzanie zasobów) • uczestniczy w akcjach ekologicznych (np. Dzień Ziemi)	• ocenia wpływ człowieka na środowisko • proponuje działania proekologiczne • planuje i realizuje mini inicjatywę środowiskową (np. rośliny dla zapylaczy)
5. Warsztat przyrodnika	• prowadzi proste obserwacje i doświadczenia (np. sadzenie roślin, topnienie śniegu) • opisuje obserwacje	• realizuje obserwacje i doświadczenia • wyciąga proste wnioski • wykonuje mini projekty (lapbook) • dokumentuje i prezentuje wyniki	• planuje badania • formułuje pytania i proste hipotezy • prowadzi doświadczenia • notuje wyniki (tabele, sketchnotki) • prezentuje efekty i wnioski

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń obserwuje i opisuje zjawiska przyrodnicze, rozumie podstawowe procesy zachodzące w świecie roślin, zwierząt i ludzi, bada właściwości materiałów, dostrzega związki człowieka ze środowiskiem oraz podejmuje odpowiedzialne działania na rzecz ochrony przyrody, wykorzystując elementarne metody badawcze.

EDUKACJA SPOŁECZNA Z ELEMENTAMI ETYKI¹

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Kompetencje osobiste	• rozpoznaje i nazywa własne emocje i potrzeby • uczy się strategii radzenia sobie ze złością i żalem • dba o porządek, przybory i własne zdrowie • zna podstawowe zasady bezpieczeństwa • wie, jak prosić o pomoc i zna numery alarmowe	• rozpoznaje emocje i potrzeby swoje oraz innych • podejmuje próby samoregulacji emocji • radzi sobie w trudnych sytuacjach (rywalizacja, strach) • dba o własne zdrowie i bezpieczeństwo • wykazuje się gotowością do działania na rzecz innych	• rozwija samoświadomość • rozpoznaje mocne strony i potrzeby, stawia cele i dokonuje samooceny • zna strategię radzenia sobie ze stresem i porażką • świadomie reguluje emocje • zna ścieżki wsparcia i potrafi szukać pomocy
2. Kompetencje społeczne	• integruje się z grupą	• działa w grupie z poszanowaniem innych jej członków	• buduje i podtrzymuje relacje

¹ Etyka jako komponent przenikający wszystkie edukacje realizowana jest w sposób zintegrowany – przez modele komunikacji, współpracę, rozwiązywanie konfliktów, odpowiedzialność, empatię, kulturę języka, działania prospołeczne i proekologiczne. Treści etyczne pojawiają się w codziennych sytuacjach edukacyjnych, w pracy projektowej i w relacjach rówieśniczych. Szkoła może organizować nieobowiązkowe zajęcia z etyki poszerzające te treści. Wartości przewodnie: szacunek i godność osoby, prawdomówność, uczciwość, sprawiedliwość, odpowiedzialność, współpraca/solidarność/ofiarność, empatia, patriotyzm i szacunek dla tradycji, otwartość i równość, troska o środowisko.

	• stosuje zwroty grzecznościowe i język życzliwości • współtworzy prosty kodeks klasowy • współpracuje, dzieli się materiałami, pełni proste role • przestrzega zasad <i>fair play</i> w zabawach • rozpoznaje emocje innych i proponuje proste sposoby wsparcia	• współtworzy i respektuje klasowe zasady • rozwiązuje drobne konflikty, wykorzystując proste formy komunikacji i mediacji rówieśniczych • okazuje szacunek dla różnorodności • odróżnia fakt od opinii	• współpracuje i współorganizuje działania grupowe • reaguje na przemoc i cyberprzemoc • respektuje granice innych osób • udziela informacji zwrotnej • działa z poszanowaniem różnorodności (w tym niepełnosprawności, poglądów, pochodzenia)
3. Edukacja obywatelska	• zna symbole narodowe • rozpoznaje kształt Polski i wskazuje stolicę na mapie • rozpoznaje najbliższą okolicę • zna zasady bezpieczeństwa w szkole, w drodze i w sieci • uczy się odpowiedzialności i uczciwości	• rozumie sens wybranych świąt i tradycji • poznaje wybrane postaci, miejsca i krajo-brazy Polski • uczy się posługiwania mapą i kompasem • podejmuje działania na rzecz klasy lub szkoły • rozumie znaczenie równości i dobra wspólnego	• rozumie zasady życia wspólnoty szkolnej i lokalnej • uczestniczy w inicjatywach i samorządzie • zna symbole narodowe i UE • realizuje projekt „Mała ojczyzna” • rozumie zależność praw i obowiązków • planuje i realizuje projekt obywatelski lub prospołeczny

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń rozpoznaje i reguluje własne emocje, współpracuje z innymi, buduje relacje oparte na szacunku i empatii, rozumie zasady życia społecznego i obywatelskiego, zna swoje prawa i obowiązki oraz podejmuje działania na rzecz dobra wspólnego. Treści etyczne wspierają rozwój odpowiedzialności, uczciwości i wrażliwości społecznej.

EDUKACJA ARTYSTYCZNA PLASTYKA, MUZYKA, INNE DZIAŁANIA ARTYSTYCZNE

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Percepcja i interpretacja dzieł plastycznych	• opisuje wybrane dzieła sztuki (obrazy, ilustracje, fotografie) • podejmuje próby odczytywania znaczeń i symboli obecnych w dziele	• opisuje i porównuje wybrane dzieła (obrazy, ilustracje, fotografie, filmy) • interpretuje znaczenie symboli w kontekście kultury	• opisuje i interpretuje dzieła z różnych dziedzin sztuki (malarstwo, rzeźba, architektura, sztuka użytkowa) • odczytuje sensy i znaczenia symboliczne
2. Twórcze działania plastyczne	• podejmuje działania plastyczne: rysowanie, malowanie, lepienie, wycinanie, wydzieranie, kolaż • wyraża emocje poprzez działania plastyczne	• tworzy prace plastyczne inspirowane obserwacją, wzorem i motywem • eksperymentuje z technikami i materiałami	• realizuje działania plastyczne inspirowane obserwacją otoczenia i własną wyobraźnią • wykazuje się kreatywnością

			• wykonuje fotografie (np. przyrodnicze, portrety)
3. Kształcenie wrażliwości estetycznej	• dostrzega potrzebę uporządkowania przestrzeni • odczuwa współodpowiedzialność za estetykę i ład otoczenia	• aktywnie włącza się w działania na rzecz estetyki przestrzeni klasowej i szkolnej • wykazuje się wrażliwością na formę i kolor	• wykazuje się inicjatywą w kształtowaniu estetycznego otoczenia • świadomie dba o harmonię i ład przestrzeni wspólnej
4. Percepcja i interpretacja muzyki	• słucha w skupieniu krótkich utworów muzycznych • rozpoznaje głosy ludzkie i brzmienie instrumentów muzycznych • świadomie i aktywnie słucha muzyki • rozpoznaje podstawowe cechy muzyki • kulturalnie zachowuje się podczas koncertu	• świadomie i aktywnie słucha muzyki • rozpoznaje i nazywa głosy ludzkie, instrumenty oraz źródła dźwięku • rozróżnia podstawowe elementy muzyki • określa budowę piosenki – zwrotka, refren • rozpoznaje wybrane formy wykonawcze i tańce ludowe • wyraża swoje doznania związane z muzyką • kulturalnie uczestniczy w koncertach muzycznych	• aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy • rozpoznaje źródła dźwięku, głosy ludzkie i brzmienie instrumentów • rozpoznaje wybrane formy muzyczne oraz sposoby wykonania utworów • określa tempo, dynamikę i nastrój utworów • rozpoznaje budowę utworu AB i ABA • uczestniczy w koncertach muzycznych • wyraża opinię o wysłuchanych utworach i prezentacjach muzycznych
5. Aktywności muzyczne: śpiew, ruch i gra na instrumentach	• śpiewa piosenki indywidualnie i zespołowo • wykonuje śpiewanki i rymowanki • powtarza proste melodie i rytmy • reaguje ruchem na zmiany tempa i rytmu • wykonuje proste układy ruchowe i taneczne • gra rytmy i proste akompaniamenty na instrumentach perkusyjnych • rozpoznaje wybrane znaki notacji muzycznej i proste wartości rytmiczne	• śpiewa piosenki indywidualnie i zespołowo, w tym hymn narodowy • wykonuje melodie, śpiewanki i rymowanki • reaguje ruchem na zmiany tempa i dynamiki • realizuje proste układy rytmiczne, ruchowe i taneczne • tańczy wybrane tańce ludowe • gra melodie i akompaniamenty na instrumentach • rozpoznaje zapis muzyczny, znaki notacji i wartości rytmiczne	• śpiewa solo i zespołowo piosenki związane z tradycją i kulturą polską, w tym pieśni patriotyczne i hymn Polski, śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, okolicznościowe • wykonuje układy ruchowe i taneczne do muzyki • reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany • gra melodie, rytmy i akompaniamenty na instrumentach melodycznych i niemelodycznych • rozpoznaje i stosuje wybrane elementy notacji muzycznej • odtwarza i zapisuje proste schematy rytmiczne
6. Twórcze działania muzyczne	• tworzy instrumenty z różnych materiałów • wyraża nastrój i charakter muzyki ruchem ciała	• wyraża nastrój i rytm muzyki ruchem • wykonuje instrumenty z różnych materiałów • improwizuje na instrumentach zgodnie z ustalonymi zasadami	• tworzy własne piosenki i rymowanki • improwizuje głosem, ruchem i na instrumentach • tworzy swobodne improwizacje ruchowe

			• wykonuje ilustracje muzyczne do tekstów i obrazów • tworzy melodie i akompaniamenty do podanych tekstów
7. Inne działania artystyczne	• bierze udział w scenkach dramatycznych • uczestniczy w klasowych przedstawieniach • współtworzy elementy dekoracji	• aktywnie odgrywa role w scenkach dramatycznych i przedstawieniach szkolnych • współtworzy plakaty i elementy dekoracyjne	• angażuje się w organizację przedstawień i wydarzeń artystycznych • proponuje własne rozwiązania plastyczne i scenograficzne

Efekty końcowe po klasie 3:

- uczeń odbiera i interpretuje dzieła sztuki adekwatnie do wieku, podejmuje różnorodne działania twórcze, wyraża emocje i własne pomysły poprzez ekspresję artystyczną, dba o estetykę otoczenia oraz uczestniczy w zespołowych działaniach artystycznych, rozwijając wrażliwość i kreatywność.
- uczeń aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy, śpiewa piosenki z różnorodnego repertuaru, gra na wybranych instrumentach melodycznych i niemelodycznych oraz wyraża muzykę poprzez ruch i taniec, rozpoznaje instrumenty, proste formy muzyczne, a także podejmuje twórcze działania w formie improwizacji dźwiękowych i ruchowych, rozwijając w ten sposób swoją wrażliwość zmysłową oraz ekspresję.

Edukacja techniczna i edukacja informatyczna realizowane są jako odrębne komponenty edukacji wczesnoszkolnej, zgodnie ze wspólnymi obszarami kształcenia określonymi w podstawie programowej: „bezpieczeństwo i higiena” oraz „projektowanie i tworzenie”, z zachowaniem specyfiki treści każdej z edukacji.

EDUKACJA TECHNICZNA

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Bezpieczeństwo i higiena	• dostrzega sytuacje niebezpieczne i zna sposoby reagowania • zna numery alarmowe i potrafi wezwać pomoc • zna zasady bezpiecznego zachowania się na drodze, w środkach komunikacji i miejscach publicznych • zna szkolne procedury bezpieczeństwa • dba o porządek i bezpieczeństwo w miejscu pracy • zachowuje higienę w codziennym życiu	• rozpoznaje sytuacje niebezpieczne i potrafi właściwie reagować • zna i stosuje zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym i miejscach publicznych • przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny podczas pracy oraz przygotowywania posiłków • rozumie znaczenie bezpieczeństwa własnego i innych osób	• właściwie reaguje w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia • zna i stosuje podstawowe zasady udzielania pierwszej pomocy • świadomie przestrzega zasad bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej i domowej • dba o porządek, higienę i bezpieczeństwo pracy własnej i zespołowej

2. Projektowanie i tworzenie	• używa prostych narzędzi i materiałów (np. nożyczek) w sposób bezpieczny • bierze udział w planowaniu i realizacji prostych wspólnych projektów • wykonuje proste przedmioty użytkowe, elementy dekoracyjne i modele techniczne zgodnie z instrukcją • poznaje zasadę działania prostych urządzeń technicznych	• używa kilku narzędzi (np. nożyczek, igły) i materiałów • planuje i realizuje etapy indywidualnych i zespołowych projektów, wykonując szkice i notatki graficzne • wykonuje przedmioty i modele o podwyższonym stopniu trudności • poznaje budowę i zasadę działania popularnych urządzeń technicznych	• używa prostych narzędzi (np. nożyczek, igły, młotka, śrubokręta) w działaniach praktycznych • samodzielnie planuje, projektuje i realizuje własne projekty, także we współpracy z innymi • wykonuje złożone modele techniczne • rozumie zależności przyczynowo-skutkowe w działaniu urządzeń i ich zastosowanie w życiu codziennym
------------------------------	--	--	---

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń bezpiecznie i odpowiedzialnie posługuje się prostymi narzędziami i materiałami, planuje i realizuje działania techniczne, rozumie podstawowe zasady działania urządzeń codziennego użytku oraz współpracuje podczas realizacji projektów, dbając o porządek i bezpieczeństwo pracy.

EDUKACJA INFORMATYCZNA

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Bezpieczeństwo i higiena	• zna zasady pracy w pracowni komputerowej • przygotowuje stanowisko pracy i dba o porządek • utrzymuje prawidłową postawę przy komputerze • rozumie, że login i hasło są danymi prywatnymi • uczy się bezpiecznego logowania i wylogowywania • korzysta z komputera w sposób bezpieczny i odpowiedzialny	• stosuje zasady higieny cyfrowej i ergonomii • bezpiecznie korzysta z komputera i urządzeń cyfrowych • stosuje zasady bezpiecznego internetu • rozumie znaczenie ochrony danych osobowych • podejmuje próby sprawdzania wiarygodności informacji	• stosuje zasady bezpieczeństwa i ochrony prywatności w sieci • rozpoznaje sytuacje ryzykowne online i zna drogi wsparcia • porównuje źródła informacji (w tym treści generowane cyfrowo) • korzysta z zasobów internetu w sposób etyczny i odpowiedzialny
2. Projektowanie i tworzenie	• uruchamia proste programy i porusza się w ich oknach • sprawnie posługuje się myszą i klawiaturą • tworzy proste prace graficzne w programie Paint • wykonuje podstawowe działania w edytorze tekstu • zapisuje efekty pracy • rozwiązuje zadania wymagające ustalenia kolejności czynności	• tworzy i edytuje prace graficzne oraz tekstowe • planuje kolejność pracy • modyfikuje obrazy i teksty • wykorzystuje przeglądarkę internetową do realizacji zadań • poznaje programowanie blokowe w Scratchu i tworzy proste animacje lub gry	• tworzy i edytuje różne formy cyfrowe: teksty, tabele danych, prezentacje multimedialne • pracuje metodą projektu, planując działania i prezentując efekty • programuje w Scratchu, tworząc projekty z wykorzystaniem warunków i zależności • testuje i udoskonala rozwiązania

	• układa i odczytuje proste algorytmy zapisane symbolami	• współpracuje w parze lub grupie podczas pracy projektowej	• wybiera najkorzystniejsze rozwiązania problemów
--	--	---	---

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń bezpiecznie i świadomie korzysta z technologii cyfrowych, tworzy i edytuje proste treści cyfrowe, stosuje elementarne zasady programowania, planuje działania projektowe oraz odpowiedzialnie wyszukuje, selekcjonuje i wykorzystuje informacje.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Obszar	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
1. Aktywność fizyczna i bezpieczeństwo	• poznaje i stosuje podstawowe zasady bezpieczeństwa podczas zajęć ruchowych • zna zasady poruszania się pieszego oraz jazdy na rowerze, hulajnodze i rolkach • dba o bezpieczeństwo w czasie aktywności w terenie (nad wodą, w lesie, w górach) • bezpiecznie korzysta ze sprzętu sportowego • przestrzega zasad <i>fair play</i> w zabawach ruchowych	• zna i stosuje zasady bezpieczeństwa podczas aktywności ruchowej i rekreacyjnej • rozumie wpływ warunków środowiska na wybór aktywności • bezpiecznie korzysta ze sprzętu sportowego • przestrzega zasad w grach zespołowych • potrafi pogodzić się z porażką i gratulować zwycięstwa	• świadomie i odpowiedzialnie wybiera formy aktywności fizycznej • wskazuje zagrożenia i sposoby ich unikania • zna i klasyfikuje znaki drogowe • zachowuje zasady bezpieczeństwa w sporcie i rekreacji • właściwie zachowuje się w sytuacji zwycięstwa i porażki • przygotowuje się do uzyskania karty rowerowej (po ukończeniu 10 lat)
2. Sprawność fizyczna	• chodzi, maszeruje i biega • wykonuje skoki • ćwiczy równowagę statyczną • wykonuje ćwiczenia kształtujące prawidłową postawę ciała • skacze przez skakankę • rzuca małymi przyborami do celu • podaje i chwytą piłkę	• wykonuje ćwiczenia ruchowe zgodnie z poleceniami • biega na krótkich dystansach • utrzymuje równowagę statyczną i dynamiczną • skacze przez skakankę w miejscu i w ruchu • kołkuje, chwytą i podaje piłkę ręką i nogą • uczestniczy w grach zespołowych	• aktywnie uczestniczy w ćwiczeniach ruchowych • realizuje biegi na wyznaczonych dystansach i skoki na odległość • sprawnie posługuje się przyborami • rzuca piłką na odległość i do celu • uczestniczy w grach zespołowych z elementami różnych dyscyplin • ma utrwalony nawyk prawidłowej postawy ciała

Efekty końcowe po klasie 3:

uczeń regularnie uczestniczy w aktywności fizycznej, dba o bezpieczeństwo własne i innych, rozwija sprawność ruchową i koordynację, przestrzega zasad *fair play* oraz kształtuje nawyki sprzyjające zdrowemu i aktywnemu stylowi życia.

ROZDZIAŁ IV

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW EDUKACYJNYCH

*Powiedz mi, a zapomnę.
Pokaż mi, a zapamiętam.
Pozwól mi zrobić, a zrozumiem.*
Konfucjusz

Realizacja celów edukacyjnych określonych w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej wymaga stosowania zróżnicowanych metod pracy, adekwatnych do potrzeb rozwojowych dzieci oraz charakteru edukacji zintegrowanej. Procedury osiągania celów w programie „Podróż z klasą” opierają się na założeniu, że uczeń uczy się przez działanie, doświadczanie i rozwiązywanie problemów, a nauczyciel organizuje środowisko sprzyjające aktywnemu uczeniu się.

1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Program wykorzystuje elementy pedagogiki konstruktywistycznej i kognitywnej, zgodnie z którymi dziecko buduje wiedzę przez własną aktywność poznawczą, a jednocześnie uczy się stosować strategie myślenia, planowania, korzystania z informacji i monitorowania swojej pracy. Zastosowane procedury dydaktyczne wspierają osiąganie **celów ogólnych i szczegółowych** podstawy programowej we wszystkich obszarach edukacji: polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, społecznej, artystycznej, technicznej, informatycznej i wychowania fizycznego.

2. ROLA UCZESTNIKÓW PROCESU EDUKACYJNEGO

ROLA UCZNIA

Uczeń jest aktywnym uczestnikiem procesu uczenia się: bada, obserwuje, poszukuje rozwiązań, formułuje wnioski oraz współpracuje z innymi. Program rozwija sprawczość, inicjatywę oraz odpowiedzialność za własne uczenie się.

ROLA NAUCZYCIELA

Nauczyciel pełni funkcję przewodnika i organizatora sytuacji edukacyjnych. Tworzy warunki sprzyjające odkrywaniu, stawianiu pytań, rozwiązywaniu problemów i rozwijaniu kompetencji kluczowych. Dobiera metody pracy stosownie do celów zajęć, treści oraz możliwości uczniów.

3. METODY PRACY STOSOWANE W PROGRAMIE

W procesie dydaktycznym są wykorzystywane metody oparte na działaniu, eksperymentowaniu, rozwiązywaniu problemów i aktywizacji uczniów. Taki dobór metod sprzyja rozwijaniu samodzielnego myślenia, elastyczności poznawczej i umiejętności uczenia się:

- **metody oparte na działaniu i doświadczeniu** (np. obserwacje, samodzielne działania uczniów, eksperymentowanie),
- **metody problemowe** rozwijające samodzielne myślenie, poszukiwanie rozwiązań i analizę,
- **metody aktywizujące** sprzyjające zaangażowaniu i współpracy,
- **elementy pracy projektowej** integrujące treści z różnych obszarów edukacyjnych,

- **metody podające** stosowane do wprowadzania nowych pojęć i porządkowania wiedzy,
- **formy pracy indywidualnej, grupowej i zespołowej**, odpowiednio dobierane do celów i potrzeb.

Dobór metod ma zapewniać osiągnięcie wymagań z zakresu edukacji: polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, społecznej, artystycznej, technicznej i informatycznej oraz wychowania fizycznego.

4. WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH

Technologie cyfrowe wspierają realizację programu poprzez:

- prezentowanie treści w atrakcyjnej formie,
- rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów,
- wspieranie wyszukiwania informacji,
- umożliwianie tworzenia prostych wytworów (np. zdjęcia, nagrania, proste instrukcje).

Korzystanie z TIK odbywa się zgodnie z zasadami bezpieczeństwa, higieny pracy z urządzeniami oraz świadomego dostępu do informacji.

5. ROZWIJANIE KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH

Proces dydaktyczny obejmuje organizowanie sytuacji sprzyjających:

- współpracy w parach i grupach,
- komunikacji i słuchaniu innych,
- wspólnemu rozwiązywaniu problemów,
- budowaniu postaw szacunku i odpowiedzialności.

Rozwijanie kompetencji społecznych stanowi istotny element edukacji wczesnoszkolnej i przygotowania dziecka do funkcjonowania w grupie.

6. INDYWIDUALIZACJA PROCESU NAUCZANIA

Program zakłada dostosowanie metod, form i tempa pracy do zróżnicowanych możliwości i potrzeb uczniów. Indywidualizacja obejmuje m.in. różnicowanie zadań, dostosowanie stopnia trudności, umożliwianie uczniom wyboru sposobu pracy, zapewnienie wsparcia oraz rozwijanie mocnych stron i zainteresowań.

7. ELEMENTY PRACY PROJEKTOWEJ I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW

Wybrane działania dydaktyczne wspierają rozwój kompetencji związanych z samodzielnym i zespołowym rozwiązywaniem problemów, w szczególności:

- kreatywność,
- współpracę,
- poszukiwanie różnych rozwiązań,
- testowanie pomysłów i ich doskonalenie.

Działania te są realizowane w sposób adekwatny do wieku i możliwości uczniów, bez nadmiernego formalizowania procesu. W toku realizacji programu uczniowie uczestniczą w zespołowych projektach edukacyjnych odnoszących się do różnych obszarów wskazanych w podstawie programowej, w szczególności zdrowia, przedsiębiorczości, środowiska, kultury, techniki oraz zagospodarowania przestrzeni.

8. DOBÓR ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH

Środki dydaktyczne są dobierane do celów zajęć i możliwości uczniów. Preferowane są materiały, które:

- angażują wiele zmysłów,
- sprzyjają aktywności dziecka,
- wspierają doświadczanie, badanie i manipulowanie,
- rozwijają ciekawość poznawczą.

9. PODSUMOWANIE

Procedury osiągania celów edukacyjnych w programie „Podróż z klasą” wspierają realizację wszystkich wymagań podstawy programowej edukacji wczesnoszkolnej. Zastosowane metody pracy:

- rozwijają kompetencje kluczowe i przekrojowe,
- wzmacniają samodzielność i sprawczość ucznia,
- pozwalają łączyć treści z różnych edukacji,
- przygotowują dziecko do dalszej nauki i funkcjonowania w zmieniającym się świecie.

Skuteczność realizacji programu opiera się na elastycznym, świadomym doborze metod przez nauczyciela oraz aktywnym zaangażowaniu ucznia w proces uczenia się.

ROZDZIAŁ V

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW.

KONTROLA, OCENA I POMIAR OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Ocena bez wskazania drogi jest tylko opinią.

Dylan Wiliam

1. ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW

Zakładane osiągnięcia zostały opracowane na podstawie wymagań ogólnych i szczegółowych podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Obejmują one rozwój poznawczy, społeczny, emocjonalny i fizyczny dziecka, a także kształtowanie kompetencji kluczowych niezbędnych w dalszej edukacji. Uczeń kończący edukację wczesnoszkolną:

w obszarze kompetencji językowych

- czyta teksty dostosowane do wieku ze zrozumieniem,
- wskazuje bohaterów i wydarzenia,
- formułuje wypowiedzi ustne i pisemne,
- stosuje elementarne zasady ortografii i interpunkcji,
- tworzy proste formy użytkowe,
- słucha i adekwatnie reaguje na wypowiedzi innych,

w obszarze kompetencji matematycznych

- posługuje się liczbami w codziennych sytuacjach,
- zapisuje działania matematyczne,
- rozwiązuje proste zadania problemowe,
- rozpoznaje figury geometryczne,
- mierzy i porównuje długość, masę, czas, pojemność,
- orientuje się w przestrzeni i na planie,

w obszarze poznawania świata

- obserwuje zjawiska przyrodnicze i społeczne,
- wskazuje zależności przyczynowo-skutkowe,
- korzysta z różnych źródeł informacji,
- zna zasady ochrony środowiska i bezpieczeństwa,

w obszarze kompetencji społecznych

- współpracuje podczas wykonywania zadań grupowych,
- przestrzega ustalonych zasad,
- okazuje szacunek innym,
- rozwiązuje konflikty poprzez rozmowę,
- zna symbole narodowe,
- stosuje podstawowe zasady bezpieczeństwa,

w obszarze rozwoju emocjonalnego

- rozpoznaje emocje i je nazywa,
- podejmuje próby radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- rozwija wytrwałość i poczucie własnej wartości,

w obszarze samodzielności uczenia się

- planuje i kończy zadania,
- podejmuje inicjatywę,
- dokonuje samooceny swojej pracy i postępów,

w obszarze kompetencji cyfrowych (TIK)

- korzysta z urządzeń cyfrowych w sposób bezpieczny,
- wyszukuje proste informacje,
- tworzy nieskomplikowane instrukcje lub algorytmy,
- wykorzystuje TIK do nauki i tworzenia własnych materiałów,

w obszarze edukacji artystycznej

- uczestniczy w działaniach muzycznych, plastycznych, teatralnych,
- przedstawia własne pomysły i przeżycia w różnych formach aktywności artystycznej,
- tworzy prace indywidualne i grupowe,

w obszarze wychowania fizycznego

- uczestniczy w aktywności ruchowej zgodnie z zasadami bezpieczeństwa,
- współpracuje w grach i zabawach,
- dba o sprawność fizyczną.

2. MONITOROWANIE POSTĘPÓW UCZNIÓW

Monitorowanie postępów odbywa się systematycznie, w różnych sytuacjach edukacyjnych. Jego celem jest wspieranie rozwoju dziecka, rozpoznanie jego potrzeb oraz dostosowanie procesu nauczania do potrzeb i możliwości ucznia.

Obejmuje ono m.in.:

- bieżącą obserwację pracy ucznia,
- analizę prac pisemnych i praktycznych,
- rozmowy z uczniami o ich postępach i trudnościach,
- analizę wytworów uczniowskich,
- ocenę zaangażowania w zadania indywidualne i grupowe.

3. DIAGNOZA FUNKCJONALNA UCZNIA

Diagnoza funkcjonalna jest prowadzona od klasy 1 i obejmuje:

- obserwację funkcjonowania dziecka w różnych sytuacjach zadaniowych,
- rozpoznawanie jego mocnych stron i trudności,
- określanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych,
- planowanie odpowiednich działań wspierających oraz indywidualizacji,
- współpracę z rodzicami i specjalistami.

Jej celem jest zapewnienie uczniowi warunków nauki pozwalających mu na harmonijny rozwój oraz osiąganie sukcesów stosownie do jego możliwości. Takie podejście umożliwia wielostronną ocenę rozwoju ucznia, a nie jedynie pomiar efektów końcowych.

4. NARZĘDZIA OCENY I POMIARU OSIĄGNIĘĆ

W procesie oceniania stosuje się różnorodne narzędzia, takie jak:

- obserwacja pedagogiczna,
- karty pracy i krótkie ćwiczenia sprawdzające,
- zadania praktyczne i problemowe,
- projekty indywidualne i zespołowe,
- prezentacje uczniów,
- analiza wytworów (prace plastyczne, teksty, portfolio),
- diagnostyka sprawności fizycznej prowadzona zgodnie z wymaganiami podstawy programowej. Jej wyniki służą rozpoznaniu mocnych stron i potrzeb rozwojowych ucznia oraz planowaniu dalszego rozwoju sprawności fizycznej, nie stanowią natomiast podstawy do wystawiania oceny.

5. KRYTERIA OCENIANIA

Podczas oceniania uwzględnia się:

- stopień opanowania kluczowych umiejętności,
- samodzielność, staranność i systematyczność,
- umiejętność współpracy,
- zaangażowanie ucznia i wysiłek włożony w pracę,
- rozwój w stosunku do możliwości dziecka.

Ocenianie ma charakter opisowy i nie służy porównywaniu uczniów między sobą. Ocenianie bieżące wspiera proces uczenia się ucznia, a jego szczegółowe formy określa statut szkoły. Śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna w klasach I–III szkoły podstawowej ma charakter opisowy. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych jest odrębne od oceny zachowania.

6. OCENIANIE JAKO ELEMENT WSPIERAJĄCY PROCES UCZENIA SIĘ (OCENIANIE KSZTAŁTUJĄCE)

W programie stosuje się zasady oceniania kształtującego, które obejmują:

- udzielanie konstruktywnej informacji zwrotnej,
- podkreślanie wysiłku i procesu uczenia się,
- analizę błędów jako naturalnego etapu nauki,
- wspólne określanie celów i kryteriów sukcesu,
- wskazywanie sposobów dalszej pracy.

Ocenianie kształtujące wzmacnia motywację wewnętrzną ucznia, uczy odpowiedzialności za własne uczenie się oraz pomaga rozwijać umiejętność samooceny.

7. SAMOOCENA UCZNIA

Uczeń uczy się oceniać swoją pracę i postępy w odniesieniu do jasno określonych celów, dostrzegać mocne strony oraz planować działania wspierające jego rozwój. Samoocena kształtuje odpowiedzialność, refleksyjność i zwiększa świadomość procesu uczenia się.

8. WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

Nauczyciel przekazuje rodzicom informacje dotyczące:

- mocnych stron dziecka,
- obszarów wymagających wsparcia,
- sposobów wspomagania dziecka w domu.

Współpraca z rodzicami stanowi istotny element systemu wspierania rozwoju dziecka i zapewnia spójność oddziaływań wychowawczych oraz edukacyjnych.

9. PODSUMOWANIE

System oceniania w programie „Podróż z klasą” wspiera rozwój ucznia na każdym etapie. Łączy ocenianie kształtujące, diagnozę funkcjonalną i bieżące monitorowanie postępów, tworząc środowisko nauki sprzyjające samodzielności, motywacji i głębokiemu uczeniu się.

ROZDZIAŁ VI

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

*Różnorodność jest naturalną cechą społeczeństw
i system edukacji musi być do niej dostosowany.*
UNESCO, Deklaracja z Salamanki

1. ZAŁOŻENIA EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

Program „Podróż z klasą” zakłada organizację procesu edukacyjnego w sposób uwzględniający naturalną różnorodność uczniów pod względem możliwości poznawczych, emocjonalnych, społecznych oraz tempa uczenia się. Edukacja włączająca oznacza tworzenie takich warunków, w których każdy uczeń – niezależnie od swoich trudności lub uzdolnień – może aktywnie uczestniczyć w procesie uczenia się i osiągać sukces stosownie do swoich możliwości.

Program opiera się na przekonaniu, że różnorodność uczniów stanowi wartość edukacyjną, a wspólne uczenie się sprzyja rozwojowi kompetencji poznawczych i społecznych. Fundamentem planowania zajęć jest **projektowanie uniwersalne w edukacji (Universal Design for Learning – UDL)**, które zakłada usuwanie barier już na etapie projektowania procesu dydaktycznego.

Realizacja UDL w programie obejmuje trzy ścieżki:

- **Zróżnicowane formy zaangażowania:** budowanie motywacji przez odwoływanie się do pasji uczniów i zapewnienie im poczucia sprawstwa.
- **Zróżnicowane formy prezentacji:** przekazywanie treści za pomocą słowa, obrazu, ruchu oraz konkretów (np. liczmany, modele).
- **Zróżnicowane formy ekspresji:** umożliwienie uczniom zaprezentowania wiedzy poprzez rysunek, piktogramy, wypowiedź ustną lub działanie techniczne.

Zasady te znajdują bezpośrednie zastosowanie również w realizacji edukacji matematycznej, m.in. przez zróżnicowanie zadań, tempa pracy oraz form aktywności uczniów, zgodnie z ich możliwościami rozwojowymi.

2. ORGANIZACJA ŚRODOWISKA UCZENIA SIĘ

Skuteczna edukacja włączająca wymaga świadomego organizowania przestrzeni oraz procesu dydaktycznego. W programie „Podróż z klasą” środowisko uczenia się jest tak projektowane, aby umożliwiała różnorodne formy aktywności i odpowiadało na potrzeby uczniów o zróżnicowanych możliwościach i potrzebach.

W praktyce oznacza to:

- elastyczne organizowanie przestrzeni klasy (praca indywidualna, w parach, w grupach),
- zapewnienie odpowiednich warunków (oświetlenie, miejsce pracy, dostęp do pomocy),
- stosowanie zróżnicowanych środków dydaktycznych (modele, schematy, materiały wizualne i manipulacyjne),
- wykorzystywanie polisensorycznego poznawania (łączenie ruchu, obrazu, słowa i działania).

Takie podejście umożliwia uczniom lepsze rozumienie treści oraz budowanie trwałych struktur poznawczych.

3. ZASADY PRACY Z UCZNIEM O ZRÓŻNICOWANYCH POTRZEBACH EDUKACYJNYCH

Realizacja edukacji włączającej opiera się na następujących zasadach:

- dostosowanie warunków uczenia się do potrzeb ucznia, a nie odwrotnie,
- wykorzystywanie mocnych stron ucznia jako punktu wyjścia do dalszego rozwoju,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i przynależności do grupy,
- łączenie celów edukacyjnych z rozwojem emocjonalnym i społecznym.

W codziennej pracy nauczyciel kieruje się uniwersalnymi zasadami pedagogicznymi:

- dostosowuje sposób komunikacji do możliwości ucznia,
- stopniowo rozwija samodzielność dziecka,
- respektuje indywidualne tempo pracy,
- wzmacnia motywację przez odwoływanie się do doświadczeń ucznia,
- elastycznie reaguje i modyfikuje strategie pracy,
- wspiera twórczość i wyobraźnię,
- buduje relację opartą na zaufaniu i szacunku.

Nauczyciel odgrywa rolę przewodnika – nie tylko przekazuje wiedzę, ale modeluje sposób myślenia i dochodzenia do rozwiązania problemu.

4. STRATEGIE WSPIERANIA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

W pracy z uczniami wymagającymi wsparcia szczególne znaczenie ma odpowiednie planowanie procesu dydaktycznego. Działania nauczyciela obejmują:

- określenie indywidualnych celów edukacyjnych i – w razie potrzeby – terapeutycznych,
- dostosowanie zakresu treści oraz metod pracy do możliwości ucznia,
- organizowanie procesu uczenia się w sposób umożliwiający osiąganie małych, realnych sukcesów,
- zapewnienie odpowiedniej ilości czasu na wykonanie zadań,
- stosowanie różnorodnych środków dydaktycznych dostosowanych do możliwości percepcyjnych ucznia.

Szczególne znaczenie ma nauczanie polisensoryczne oraz przechodzenie:

od działania konkretnego → do uogólnienia → do pojęć bardziej abstrakcyjnych.

Na etapie utrwalania wiedzy ważne jest wykorzystywanie działań praktycznych, które:

- wzmacniają poczucie sprawczości,
- rozwijają umiejętność współpracy,
- budują wiarę we własne możliwości.

5. PRACA Z UCZNIEM UZDOLNIONYM

Edukacja włączająca obejmuje również uczniów szczególnie uzdolnionych, którzy wymagają stymulujących wyzwań oraz możliwości rozwijania swoich zainteresowań. Uczniowie zdolni rozwijają potencjał przez zadania o wysokim stopniu złożoności, pogłębianie i rozszerzanie działań projektowych oraz możliwość samodzielnego wyboru lektury lub tematu badań przyrodniczych.

W pracy z uczniem uzdolnionym wykorzystuje się m.in.:

- metody problemowe i badawcze,
- burzę mózgów i metody heurystyczne,
- projekty edukacyjne,
- działania twórcze (pisanie, tworzenie, eksperymentowanie),
- elementy treningu twórczości i mnemotechniki.

Istotne jest także uwzględnianie różnych typów inteligencji (np. językowej, matematycznej, ruchowej, muzycznej), co pozwala rozwijać potencjał ucznia w sposób wielostronny.

6. FORMY ORGANIZACYJNE PRACY SPRZYJAJĄCE WŁĄCZANIU

W programie szczególną rolę odgrywają formy pracy umożliwiające współdziałanie uczniów. Zaleca się:

- częste stosowanie pracy w grupach o zróżnicowanym poziomie,
- wykorzystywanie pracy w parach jako formy wsparcia,
- stosowanie pracy indywidualnej dostosowanej do potrzeb ucznia,
- ograniczanie dominacji pracy zbiorowej na rzecz indywidualnej aktywności uczniów.

Praca zespołowa sprzyja:

- integracji klasy,
- rozwijaniu kompetencji społecznych,
- uczeniu się przez współdziałanie.

7. WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI I SPECJALISTAMI

Realizacja edukacji włączającej wymaga ścisłej współpracy nauczyciela z rodzicami oraz specjalistami. Współpraca ta obejmuje:

- wspólne ustalanie kierunków wsparcia ucznia,
- wymianę informacji o jego funkcjonowaniu,
- dostosowanie działań edukacyjnych i wychowawczych,
- korzystanie ze wsparcia specjalistów (pedagog, psycholog, logopeda).

Spójność oddziaływań szkoły i domu rodzinnego ma kluczowe znaczenie dla efektywności pracy z uczniem.

8. KLIMAT KLASY JAKO WARUNEK EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

Jednym z najważniejszych elementów jest budowanie środowiska, w którym każdy uczeń czuje się akceptowany i bezpieczny. W programie szczególny nacisk kładzie się na:

- rozwijanie empatii i wzajemnego szacunku,
- budowanie poczucia przynależności do grupy,
- uczenie współpracy i odpowiedzialności,
- wzmacnianie pozytywnych relacji między uczniami.

Uczeń, który czuje się częścią grupy, chętniej podejmuje wysiłek edukacyjny i lepiej radzi sobie z trudnościami.

9. PRZYKŁADOWE ROZWIĄZANIA DYDAKTYCZNE

W praktyce edukacji włączającej nauczyciel stosuje różnorodne rozwiązania dydaktyczne dostosowane do potrzeb uczniów. Poniższa tabela przedstawia **przykładowe sytuacje edukacyjne** oraz strategie pracy umożliwiające wspieranie uczniów o zróżnicowanych możliwościach rozwojowych.

Problemy ucznia	Charakterystyka sytuacji edukacyjnej	Przykładowe rozwiązania dydaktyczne
Trudności w opanowaniu podstawowych umiejętności szkolnych (czytanie, pisanie, liczenie)	Uczeń potrzebuje więcej czasu na wykonanie zadań, częstszych powtórzeń oraz wsparcia w rozumieniu poleceń.	• dzielenie zadań na mniejsze etapy • stosowanie materiałów wizualnych (schematów, ilustracji, modeli) • praca w parach wspierających • częste utrwalanie materiału przez gry i ćwiczenia praktyczne
Wolne tempo pracy	Uczeń wykonuje zadania poprawnie, ale potrzebuje więcej czasu na ich realizację.	• wydłużenie czasu pracy; • ograniczenie liczby zadań z zachowaniem ich kluczowych treści • umożliwienie dokończenia zadania w innym czasie • stosowanie kart pracy o zróżnicowanym poziomie trudności
Trudności w skupianiu uwagi	Uczeń szybko się rozprasza, potrzebuje jasnej struktury działań i częstych zmian aktywności.	• krótkie i precyzyjne polecenia • podział zajęć na krótsze etapy • stosowanie aktywności ruchowych • korzystanie z wizualnych planów pracy • częste angażowanie ucznia w działania praktyczne
Nieśmiałość lub trudności w kontaktach społecznych	Uczeń unika wypowiedzi na forum klasy, potrzebuje bezpiecznych sytuacji komunikacyjnych.	• praca w parach lub małych grupach • stopniowe włączanie ucznia do wypowiedzi klasowych • wzmacnianie pozytywnych doświadczeń • stosowanie zabaw integracyjnych
Szczególne uzdolnienia	Uczeń szybko opanowuje materiał i potrzebuje dodatkowych wyzwań poznawczych.	• zadania rozszerzające • projekty badawcze • samodzielne wyszukiwanie informacji • przygotowywanie prezentacji dla klasy • udział w konkursach i inicjatywach szkolnych

Szczególne zainteresowanie wybraną dziedziną	Uczeń wykazuje się dużą motywacją do pogłębiania wiedzy w wybranym obszarze.	• umożliwienie realizacji mini projektów tematycznych • korzystanie z dodatkowych źródeł wiedzy • tworzenie własnych materiałów edukacyjnych • prezentowanie efektów pracy w klasie
--	--	--

10. PODSUMOWANIE

Edukacja włączająca w programie „Podróż z klasą” nie jest dodatkiem do procesu nauczania, lecz jego integralnym elementem. To proces usuwania barier przez **projektowanie uniwersalne** i wspieranie każdego ucznia rzetelną **informacją zwrotną**. Dzięki temu uczeń buduje **nastawienie na rozwój**, postrzegając błąd jako naturalny etap nauki. Niezależnie od swoich możliwości ma szansę rozwijać się w sposób harmonijny, doświadczać sukcesu i budować wiarę we własne siły.

BIBLIOGRAFIA

Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2026 r. poz. 378, z późn. zm.).

Brown Tim, *Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation*, HarperBusiness, New York 2009.

Bruner Jerome S., *Kultura edukacji*, Universitas, Kraków 2006.

Dewey John, *Doświadczenie i edukacja*, Warszawska Firma Wydawnicza, Warszawa 2014.

Dylak Stanisław, *Architektura wiedzy w szkole*, Difin, Warszawa 2013.

Gardner Howard, *Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences*, Basic Books, New York 1983.

Gruszczyk-Kolczyńska Edyta, *Dziecięca matematyka*, WSiP, Warszawa 2013.

Gruszczyk-Kolczyńska Edyta, Zielińska Ewa, *Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci*, WSiP, Warszawa 2008.

Kolb David A., *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, Prentice Hall, Englewood Cliffs 1984.

Klus-Stańska Dorota, *Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zdarzeń*, Żak, Warszawa 2010.

Niemierko Bolesław, *Ocenianie szkolne bez tajemnic*, WSiP, Warszawa 2002.

Okoń Wincenty, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Żak, Warszawa 2003.

Suchodolski Bogdan, *Wychowanie przez sztukę*, PWN, Warszawa 1977.

Śliwerski Bogusław, *Pedagogika wczesnoszkolna*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2018.

UNESCO, *Deklaracja z Salamanki i wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych*, 1994.

Wiliam Dylan, *Embedded Formative Assessment*, Solution Tree Press, Bloomington 2011.

Wygotski Lew S., *Myślenie i mowa*, PWN, Warszawa 1989.

Zamkowska Anna, *Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, MEN, Warszawa 2010.